

механізмів електронного самоврядування, забезпечення процесів безпечного доступу до інформації у всіх сферах фінансово-господарської діяльності держави, державних органів та структур, господарюючих суб'єктів країни та її громадян.

Література

1. Берlach А. І. Інформаційна безпека бізнесу : навч. посіб. / А. І. Берlach. – К. : Університет «Україна», 2007. – 280 с.
2. Близнюк І. М. Інформаційна безпека України та заходи її забезпечення / І. М. Близнюк // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2008. – № 5. – С. 206-214.
3. Виговська О. С. Система забезпечення інформаційної безпеки України в період глобальної кризи // Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2010. – вип. 93. – С. 108-113.
4. Власюк О. С. Аналітична оцінка стратегічних напрямів та заходів щодо реалізації програми стабілізації економіки України / О. С. Власюк // НІСД – К. : Вид-во НІСД, 1998. – С. 13-15.
5. Горбатюк О. М. Сучасний стан та проблеми інформаційної безпеки України на рубежі століть / О. М. Горбатюк // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. – 2009. – Вип. 14 : Міжнародні відносини. – С. 46-48.
6. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / За ред. З. С. Варналія. // Нац. ін-т стратег. дослідж. – К.: НІСД, 2007. – 768 с.
7. Економічна безпека : навч. посіб. / За ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
8. Економічна безпека: [навч. посіб.] / [В. І. Франчук, Л. В. Герасименко, В. О. Гончарова та ін.] // За ред. В. І. Франчука. – Л.: Льв. ДУВС, 2010. – 243 с.
9. Жданов І. Можливі підходи до визначення основ державної політики забезпечення інформаційної безпеки України / Безпека інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; матеріали до круглого столу. – К., 2001. – С. 11-19.
10. Захаров О. І. Інформація в управлінні системою економічної безпеки підприємства / О. І. Захаров // Вчені записки Університету «Крок». – 2009. – № 19. – С. 177-186.
11. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: [навч. посіб.] / В. А. Ліпкан, Ю., С. Максименко, В.М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.
12. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство : Монографія / [В. М. Гець, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк] – Харків, 2006. – 240 с.
13. Україна в системі міжнародної безпеки: [монографія], [Я. Б. Базилюк, О. С. Бодрук, Д. Ю. Венцовський та ін.], за ред. О. С. Власюка / Рада національної безпеки та оборони України, Національний ін.-т проблем між нар. безпеки. – К.: Фоліант. 2009. – 572 с.
14. Федорчук О. В. Концептуальні засади формування системи забезпечення національної інформаційної безпеки / Вісник соціально-економічних досліджень, 2013. – Вип. 2 (49). – С. 182-188.

УДК 339.13:330.341.1.(477)

Д.М. Лойко

*доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри національної економіки та фінансів,
Університет економіки та права «КРОК»*

Підвищення конкурентоспроможності національної економіки на інноваційних засадах

У статті наведено результати досліджень щодо рівня конкурентоспроможності України на основі проведеного аналізу динаміки змін величини індексу глобальної кон-

курентоспроможності (GCI) України за останні 10 років, зокрема за блоком «Інновації», аналізу динаміки надходження заявок та видачі патентів на об'єкти промислової власності в Україні за 2013-2017 рр., класифікації спеціальних установ, які становлять інноваційну інфраструктуру національної економіки України, та аналізу ефективності їхньої діяльності. Запропоновано шляхи підвищення конкурентоспроможності національної економіки України на інноваційних засадах.

Ключові слова: національна економіка, конкурентоспроможність, індекс, інновації, чинники впливу, заходи.

Д.Н. Лойко

доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри національної економіки і фінансов,
Університет економіки і права «КРОК»

Повышение конкурентоспособности национальной экономики на инновационных принципах

В статье приведены результаты исследований уровня конкурентоспособности Украины на основе проведенного анализа динамики изменений величины индекса глобальной конкурентоспособности (GCI) Украины за последние 10 лет, в том числе по блоку «Инновации», анализа динамики поступления заявок и выдачи патентов на объекты промышленной собственности в Украине в 2013-2017 гг., классификации специальных учреждений, которые составляют инновационную инфраструктуру национальной экономики Украины, и анализа эффективности их деятельности. Предложены пути повышения конкурентоспособности национальной экономики Украины на инновационных принципах.

Ключевые слова: национальная экономика, конкурентоспособность, индекс, инновации, факторы влияния, мероприятия.

D.M. Loiko

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of National Economy and Finance
«KROK» University
orcid.org/0000-0002-2443-2719

Increasing the competitiveness of national economy on innovative basis

The article presents the results of research on the level of competitiveness of Ukraine on the basis of the analysis of the dynamics of changes in the value of the index of global competitiveness (GCI) of Ukraine over the past 10 years, in particular, under the "Innovation" block, analysis of the dynamics of receipt of applications and the issuance of patents for industrial property objects in Ukraine for 2013-2017, a compilation of the classification of special institutions, which constitute the innovation infrastructure of the national economy of Ukraine and analysis of the effectiveness of their activities. The ways of increasing the competitiveness of the national economy of Ukraine on the innovative basis are offered.

Key words: national economy, competitiveness, index, innovations, factors of influence, measures.

Постановка проблеми

Процес глобалізації робить актуальним питання підвищення конкурентоспроможності національної економіки будь-якої країни. Позиція України у світовому співтоваристві на засадах рівноправного партнера вимагає посилення конкурентоспроможності національної економіки на інноваційних засадах. Інновації є рушійною силою науково-технічного прогресу та світового економічного розвитку. Швидкі темпи розробки та впровадження інновацій змінюють як економіку, так і суспільство. Реалізація стратегічних завдань щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки на інноваційних засадах допоможе Україні зайняти гідне місце серед розвинутих країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В економічній науковій літературі проблеми конкурентоспроможності національної економіки в різних аспектах розглядалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: Алькеми В. Г. [1], Авдєєвої Н. Є. [3], Вінтсі Дж. [4], Грушка В. І. [2], Лойко В. В. [3], Макаревич А. В. [6], Петрової І. Л. [4], Тимошенко О. В. [5], Побережець О. В. [6], Чумаченко О. Г. [2] та інших. Загострення глобалізаційних проблем та виникнення нових загроз потребують проведення наукових досліджень щодо основних напрямів підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки на інноваційних засадах. Цим обумовлена актуальність проведення дослідження з даного питання.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

У наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених приділено увагу окремим аспектам проблеми підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Зважаючи на швидку зміну умов розвитку національних економік завдяки впливу різних чинників, доцільно дослідити аспект підвищення конкурентоспроможності національної економіки на інноваційних засадах у сучасних умовах.

Формування цілей статті

Метою статті є окреслення можливостей та основних напрямів підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки України на основі підсилення інноваційного чинника.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поглиблення процесів глобалізації призводить до подальшого розшарування країн світу на тих, які, використовуючи переваги глобалізації, стають сильнішими, і тих, які завдяки глобалізаційним впливам стають біднішими. Загострення поляризації населення за рівнем доходів призводить до соціальних вибухів та руйнації національних економік. Світовий досвід демонструє, що більш високого рівня стійкості та конкурентоспроможності досягають країни, економіка яких побудована на постійному впровадженні інновацій у різні сфери. Саме інновації формують конкурентні переваги країн у світовій економічній системі.

Аналіз динаміки змін величини індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI) України за останні 10 років дає можливість зробити наступні висновки. У 2016-2017 рр. за індексом глобальної конкурентоспроможності Україна зайняла 85 позицію серед 138 країн світу, втративши за один рік 6 позицій. Найвищий рейтинг Україна мала у 2006-2007 рр. (69 позиція серед 121 країни), найгірший – у 2010-2011 рр. (89 позиція зі 132) [7]. Індекс глобальної конкурентоспроможності складається зі 100 змінних, що згруповані у 3 блоки: «Основні вимоги», «Підсилюючі продуктивності», «Інновації та фактори вдосконалення», які мають у своїй структурі 12 контрольних показників. У 2016-2017 рр. Україна покращила свої

позиції (у порівнянні з даними 2015-2016 рр.) за показником «Вища освіта і професійна підготовка» (33 позиція у рейтингу серед 138 країн світу, піднялася на 1 позицію), «Інновації» (52 друга позиція серед 138 країн світу, піднялася на 2 позиції), «Технологічна готовність» (85 позиція зі 138 країн світу, піднялася на 1 позицію), «Макроекономічне середовище» (128 позиція зі 138 країн світу, піднялася на 1 позицію), «Інституції» (129 позиція зі 138 країн світу, піднялася на 1 позицію). За іншими 7 позиціями у 2016-2017 рр. спостерігалось зниження рейтингу України. Найбільший рівень втрати позицій Україна мала за показником «Ефективність ринку праці» (мінус 17 пунктів у порівнянні з даними 2015-2016 рр.) [7].

Необхідно наголосити на позитивних зрушеннях щодо рейтингу України за показниками «Інновації» та «Вища освіта і професійна підготовка», що є сферами відносної конкурентної переваги. За блоком «Інновації» найвищий рівень за рейтингом Україна мала за наступними показниками: «Наявність вчених та інженерів (29 місце серед 138 країн світу), «Якість науково-дослідних інститутів» (43 місце серед 138 країн світу), «Здатність до інновацій (52 місце з-поміж 138 країн світу) [8]. Враховуючи значний інноваційний потенціал України, доцільно прискорити темпи активізації інноваційної діяльності та укріплення позицій держави на ринку високотехнологічної продукції.

Аналіз динаміки надходження заявок та видачі патентів на об'єкти промислової власності (табл. 1) дає привід зробити наступні висновки.

Таблиця 1

Надходження заявок та видача патентів на об'єкти промислової власності в Україні

Об'єкт промислової власності	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення даних 2017 р. від даних 2013р., %
Подано заявок на:						
винаходи	5418	4813	4497	4095	4048	- 25,29
корисні моделі	10175	9384	8620	9557	9105	- 10,52
промислові зразки	3778	2664	2080	2302	2480	- 34,36
знаки для товарів і послуг	34393	27280	32621	35605	37817	9,96
Зареєстровано та отримано охоронних документів на:						
винаходи	3635	3319	3014	2813	2590	- 28,75
корисні моделі	10137	9196	8153	9044	9442	-6,86
промислові зразки	2010	2464	2521	2469	2390	18,91
знаки для товарів і послуг	14981	14698	12388	13618	15248	1,78

Джерело: складено автором за даними [9, 10].

За період 2013-2017 рр. кількість поданих заявок зменшилася на винаходи – на 25,29 %, корисні моделі – на 10,52%, промислові зразки – на 34,36%, а от на знаки для товарів і послуг зросла на 9,96%. Аналіз ситуації щодо реєстрації та видачі охоронних документів за період 2013-2017 рр. (табл. 1) дає змогу зробити наступні висновки: значно зросла кількість патентів на промислові зразки – на 18,91% та на знаки для товарів і послуг – на 1,78%, проте кількість виданих патентів скоротилася: на винаходи – на 28,75%, корисні моделі – на 6,86%. Ця ситуація пов'язана не тільки зі зниженням винахідницької активності, а й процедурою оформлення заявок та термінами отримання підтвердження права промислової власності (у 2017 р. середній строк розгляду заявок становив: на ви-

находи – 26,9 місяця; на корисні моделі – 4,0 місяця; на промислові зразки – 5,1 місяця; знаки для товарів і послуг – 14,1 місяця) [10].

Статистичні дані щодо кількості поданих заявок та зареєстрованих і отриманих документів на винаходи, корисні моделі та промислові зразки і знаки вважається основним показником інноваційного потенціалу країни та ключовим показником рівня її інноваційного розвитку. Рейтинг країн за кількістю патентів публікується за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Згідно з оцінками міжнародних організацій сучасний стан розвитку України не можна вважати таким, що базується на інноваціях [11]. Для реалізації стратегії інноваційного розвитку Україна має всі необхідні передумови, що визначають її конкурентні переваги, а саме виробничий, кадровий та науково-технічний потенціали.

Підвищення конкурентоспроможності національної економіки України на інноваційних засадах неможливе без розвитку інноваційної інфраструктури. Класифікацію спеціальних організацій та установ, які становлять інноваційну структуру національної економіки України, наведено у табл. 2.

Розвиток інноваційної інфраструктури стає одним із головних напрямів державної інноваційної політики. Інноваційна інфраструктура є основою для покращення умов інноваційної діяльності підприємств, сприяє інтеграції науки та

Таблиця 2

Класифікація спеціальних установ, які становлять інноваційну інфраструктуру національної економіки України

Класифікаційна ознака	Установи (утворення)
За територією	Спеціальні економічні зони, науково-технологічні кластери, технополіси, технопарки
За засобами організації процесів	Науково-дослідні національні парки, інкубатори технологій, промислові та науково-промислові парки, технологічні, інноваційні та університетсько-промислові центри, наукові готелі
За науково-дослідницькою ознакою	Наукові парки та центри, технологічні центри, експериментальні полігони та центри, дослідницькі лабораторії та центри
За засобами накопичення та передачі інформації	Спеціальні інформаційні платформи та системи, бази даних, наукові фонди, наукові бібліотеки, центри науково-технічної інформації, аналітичні центри
За засобами передачі технологій	Центри або відділи трансферу технологій
За фінансовою ознакою	Венчурні фонди (банки), бізнес-інкубатори, інноваційні фонди (банки), лізингові компанії, установчі центри
За експертно-патентним спрямуванням	Державна служба інтелектуальної власності, Український інститут інтелектуальної власності, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності, патентні агентства, експертні установи (фірми, лабораторії), центри стандартизації та сертифікації
За консультативною спрямованістю	Консалтингові компанії та центри, юридичні, аудиторські фірми; сервісні, аналітичні та акаунтові центри
За рівнем підготовки кадрів	Вищі навчальні заклади, академії, центри перепідготовки кадрів
За рівнем реклами	Інноваційні та венчурні ярмарки, виставкові комплекси, демонстраційні заходи з інновацій, Інтернет-реклама

Джерело: складено автором за даними [8,12,13].

виробництва, формуванню інституціонального середовища. Побудова інноваційної інфраструктури в Україні відбувалася поетапно. Станом на 1.01.2014 р. в Україні було зареєстровано: 16 технопарків; 4 наукових парки; 27 регіональних центрів інновацій і розвитку; 1030 венчурних фондів; 480 бізнес-центрів; 79 бізнес-інкубаторів; 538 лізингових центрів; 4238 інформаційно-консультативних установ (окрім структур, що діють на базі ВНЗ) [12]. Реально діючих спеціальних установ, які є елементами інноваційної інфраструктури, на теперішній час значно менше. Зберігається низька дієвість новостворених структур та потреба у забезпеченні системності розвитку інноваційної інфраструктури [13]. Низька ефективність дієвості інноваційної інфраструктури пояснюється тим чинником, що на теперішній час в Україні є чинними 14 законодавчих актів, 50 нормативно-правових урядових актів, 100 різноманітних відомчих документів, які регламентують інноваційну діяльність. Велика кількість нормативно-правових актів та непрацездатність фінансових і податкових механізмів, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності на різних рівнях, гальмують розвиток інноваційної структури та інноваційної активності в країні.

Можна виділити ще декілька чинників, які гальмують підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки України на засадах інноваційного розвитку: тенденція до скорочення експорту високотехнологічних товарів з України, питома вага яких не перевищує 5% від загального обсягу експорту товарів; недостатнє залучення України до участі у міжнародному співробітництві щодо розробки та впровадження інноваційних технологій та продуктів; низький рівень використання наукового потенціалу та недостатня мотивація висококваліфікованих фахівців [14]; низька сприятливість української інфраструктури до трансферу світових технологій [15]; значне відставання у розробці сучасних інноваційних технологій; міграція висококваліфікованих кадрів; обмежені інвестиції в інноваційні програми та проекти; недосконалість законодавчої бази України щодо інноваційної діяльності та її невідповідність законодавчим актам ЄС.

Висновки

В умовах посилення міжнародної конкуренції та розвитку інноваційної економіки строки розробки та впровадження інновацій значно скоротилися. Виробники високотехнологічної продукції прагнуть створити нові продукти в найкоротший строк і виходити з ними на внутрішні та зовнішні ринки. Тому характерною рисою сучасної конкурентної боротьби є висока швидкість інноваційних процесів. Пріоритетом для нашої країни мають стати розроблення та реалізація програм інноваційного розвитку економіки, створення умов щодо повернення висококваліфікованих фахівців до країни, збільшення обсягів виробництва та експорту високотехнологічної продукції. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки в сучасному глобалізованому світі без створення, впровадження та експорту наукомісткої національної продукції та технологій неможливе.

Література

1. Алькема В. Г. Інноваційний розвиток держави: стан та напрями активізації / В. Г. Алькема ; III Міжнародна наук.-практ. конф. «Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики». – Харківський державний університет, 28.10.2016. – С. 12-16.
2. Національні фінанси // Підручник за редакцією д. ек. н., професора В. І. Грушка – К.: Університет економіки та права «КРОК». – 2017. – 660 с.
3. Лойко В. В. Особливості економічної безпеки держави в умовах розвитку економіки знань / В. В. Лойко, Н. Є. Авдєєва // Міжнародний науковий журнал. – 2016. – Випуск 1. – Том 2. – С. 54-58.

4. Петрова І. Л. Інноваційна активність підприємства як фактор його конкурентоспроможності та економічної безпеки / Петрова І. Л., Вінтсі Дж. // Вчені записки Університету «КРОК». – 2017. – №47.

5. Тимошенко О. В. Конкурентоспроможність національної економіки: теоретико-методологічні аспекти / О. В. Тимошенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2009. – С. 4-9.

6. Побережець О. В. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізації / О. В. Побережець, А. В. Макаревич // Ефективна економіка. – 2017. – № 6. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua/

7. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org>

8. Agency of European Innovations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aei.org.ua/>

9. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» за 2016 рік. – К., 2017. – 48 с.

10. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» за 2017 рік. – К., 2018. – 58 с.

11. The World Intellectual Property Organization (WIPO) is the global forum for intellectual property services, policy, information and cooperation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int>

12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Основні показники соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

13. Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури». Постанова Кабінету Міністрів України № 447 від 14.05.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2008-p

14. Лойко В. В. Інвестиційно-інноваційна складова економічної безпеки національної економіки / В. В. Лойко, О. М. Мулик // Інвестиційно-інноваційні аспекти економічної безпеки на різних ієрархічних рівнях національної економіки: монографія / за ред. д.е.н. Лойко В. В. – Київ: КНУТД, 2015. – С. 5-25.

15. Izmaylov Y. Problems and prospects of international technology transfer between EU countries and Ukraine in the framework of implementation of the pan-European development strategy / Izmaylov Y., Slyusarenko K., Sheludiakova N. // *Periodyk naukowy akademii Polonijnej* – 2017. – 25 nr 6. – P. 53-65.

УДК 338.4:351.864]-048.78(477)(045)

І.І. Оцабрик

головний спеціаліст відділу оперативного та бюджетного планування управління контролю Департаменту державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міністерства оборони України, аспірант,

Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Реформування оборонно-промислового комплексу України: ключові проблеми

Визначено ключові проблеми реформування оборонно-промислового комплексу України. Проаналізовано світовий рейтинг виробників озброєння на 2017 рік аналітич-